

DIDAKTIK O‘YINLARNING BOLALARNING RIVOJLANISHIDAGI FOYDASI

Xusanova Sadoqat Akmaljon qizi

Namangan Davlat Pedagogika Instituti
Maktabgacha talim yonalish Talabasi.

E-mail: sadoqatxusanova2@gmail.com

Tel: +998914750258

Annotatsiya. Ushbu maqolada didaktik o‘yinlar yordamida maktabgacha yoshdagi bolalarni yangi sharoitlarda o‘z bilimlarini qo‘llashga o‘rgatishlari, hissiy tajribasini boyitishlari, lug‘atni to‘ldirish va faollashtirish, bolaning nutqini rivojlantirishga hissa qo‘shish, izchil nutqni rivojlantirish tog‘risida yozilgan.

Kalit so‘zlar. Didaktika, o‘yinlar, dunyo qarash, nutq, diqqat, idrok.

ПОЛЬЗА ДИДАКТИЧЕСКИХ ИГР ДЛЯ РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ.

Хусанова Садокат Акмалжон кизи

Студентка Наманганского Государственного Педагогического
Института по направлению Дошкольная Образование

E-mail: sadoqatxusanova2@gmail.com

Tel: +998914750258

Аннотация: В данной статье написано о том, как с помощью дидактических игр научить дошкольников применять свои знания в новых условиях, обогатить сенсорный опыт, пополнить и активизировать словарный запас, способствовать развитию речи ребенка, развивать связную речь.

Ключевые слова. Дидактика, игры, мировоззрение, речь, внимание, восприятие.

THE BENEFITS OF DIDACTIC GAMES FOR THE DEVELOPMENT OF CHILDREN.

Khusanova Sadokat Akmaljon kizi

Student of Namangan State Pedagogical Institute in the direction of Preschool
Education

E-mail: sadoqatxusanova2@gmail.com

Tel: +998914750258

Annotation: This article describes how to use didactic games to teach preschoolers to apply their knowledge in new conditions, enrich sensory experience, replenish and activate vocabulary, promote the development of a child's speech, develop coherent speech.

Keywords. Didactics, games, worldview, speech, attention, perception.

Kirish. Didaktik o‘yinlarni foydali taraflarini sanab o‘tishimizdan oldin uni aslida nima ekanligini bilib olishimiz zarur demak, «Didaktika (qadimgi yunoncha: διδακτικός, didaktikos — „o‘rgatuvchi“, „ta‘lim beruvchi“) — pedagogikaning tarmog‘i. Ta‘lim nazariyasi bilan shug‘ullanadi. „Didaktika“ atamasi ilk bor Yevropada 17-asrda o‘qitish va ta‘lim jarayoni haqida asarlar yaratgan olimlar tomonidan qo‘llanila boshlagan. Chex pedagogi Yan Amos Komenskiy o‘zining „Buyuk didaktika“ asarida (1657) bolalar va o‘smirlarni ma‘lumotli qilish va ularga ta‘lim berishning didaktik jihatlarini ishlab chiqdi. Nemis pedagogi Adolph Diesterweg o‘zining „Nemis o‘qituvchilarini o‘qitish uchun yo‘riqnoma“ (1834—35) asarida didaktikaning pedagogikada ta‘lim nazariyasini bayon etuvchi alohida qism ekanligini ta‘kidlagan. Shundan keyin didaktikaga ta‘lim nazariyasi haqidagi fan sifatida qarash keng yoyildi. 19-yuzyillikning so‘ngi va 20-yuzyillikning boshlarida didaktikaga oid maxsus monografiyalar yaratila boshlandi.»[3]

Bolalar nima uchun o‘ynashni yaxshi ko‘rishlari haqida hech o‘ylab ko‘rganmisiz? O‘yin bolaga nima beradi? Bolaligingizda nima o‘ynaganingizni eslaysizmi?

Har bir bola kichik kashfiyotchi bo‘lib, atrofdagi dunyoni quvonch va hayrat bilan kashf etadi. Kattalar, ota-onalar va o‘qituvchilarning vazifasi unga bilim olish istagini saqlab qolish, bolalarning faol faoliyatga bo‘lgan ehtiyojini qondirish, unga aql uchun ovqat berishdir. O‘yin-bu bolalarning erkin faoliyati bo‘lib, u “haqiqiy emas” deb tan olinadi, ammo hech qanday moddiy foyda bilan belgilanmaydigan o‘yinchini to‘liq egallab olishga qodir. O‘yin nafaqat bolalar, balki kattalar hayotining bir qismiga aylanadi, hayotni to‘ldiradi va bezatadi. Didaktik o‘yinlar bolalar nutqining rivojlanishiga katta ta‘sir ko‘rsatadi. Bolalarni doimiy ravishda bir-biri bilan muloqot qilishga va ularning harakatlariga izoh berishga undash kerak-bu tashabbuskor nutqdan foydalanish ko‘nikmalarini mustahkamlashga, og‘zaki nutqni takomillashtirishga, lug‘atni boyitishga, nutqning grammatik tuzilishini shakllantirishga yordam beradi. Didaktik o‘yin o‘quv vazifasining mavjudligi bilan

tavsiflanadi. U kattalar tomonidan boshqariladi, u yoki bu o'yinni yaratadi, lekin uni bolalar uchun qiziqarli shaklga aylantiradi. Bolani o'yinda o'ziga xos bo'lgan o'quv vazifasi emas, balki faol bo'lish, o'yin harakatlarini bajarish, natijaga erishish va g'alaba qozonish qobiliyati o'ziga jalb qiladi.

Agar o'yin ishtirokchisi o'quv vazifasi bilan belgilanadigan bilimlarni, aqliy operatsiyalarni o'zlashtirmasa, u o'yin harakatlarini muvaffaqiyatli bajara olmaydi va natijaga erisha olmaydi. Shuning uchun, faol ishtirok etish, ayniqsa didaktik o'yinda g'alaba qozonish, bolaning o'quv vazifasi bilan belgilanadigan bilim va ko'nikmalarni qanchalik egallashiga bog'liq. Bu bolani diqqatli bo'lishga, yodlashga, taqqoslashga, tasniflashga, bilimlarini takomillashtirishga undaydi.

Xozirgi kunda maktabgacha yoshdagi ko'pchilikda nutqni kechikib rivijlanishi, umuman rivojlanmasligi yoki tovush talafuzida turli xil kamchiliklar uchraydi. Bunday kamchiliklar bilan savodga o'rganishga va maktabga tayorlanishini qiyinlashtiradi. Didaktik o'yinlar yordamida esa maktabgacha yoshdagi bolalarni nutqida uchraydigan turli xil nuqsonlarni bartaraf etib ularni rivojlantiradi. «Bir qator olimlarning tadqiqotlarida, o'yin bolaning motivatsiyon talablari, bilish faoliyatini, xarakatini va nutqini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi qayd etilgan. Bolaning nutqini ostirish jarayonida qo'l matorikasini rivojlantirish ham ijobiy tasir ko'rsatadi. M.I.Koltsova, E.I.Isenina, A.V.Antakova, N.S.Jukova, E.M.Mastyukova va bo'shqalarning adabiyotlarida mayda qo'l matorikasini rivojlantirish orqali nutqida nuqsoni bo'lgan bolalarning nutqini tog'ri hsakillantirishga oid usullar berilgan. Shuningdek didaktik o'yinlar nafaqat qo'lning oddiy xarakatlari xamda lab, yuz mushaklari zo'riqishlarini susaytiradi, aqliy faoliyatni rivojlantirishda va tovushlar talaffuzini shakillantiradi.»[3]

Didaktik o'yinlar nafaqat nutqni balki bolalarning fikirlashini rivojlantiradi uning aqliy rivojlanishini oshiradi va didaktik o'yinlar yordamida maktabgacha yoshdagi bolalarda didaktik o'yinlar yordamida mayda matorikani rivojlantirsa ham boladi bunga qol matorikasi kiradi. didaktik o'yinlar yordami bolalar uchun zerikarli tuyilgan mashg'ulotlar ham juda qiziqarli tarzda o'tadi va bu mashg'ulotning organilish foyizlari bir necha barobarga oshadi. Misol uchun «To'rtinchi ortiqcha o'yini»

O'yin nima beradi: ob'ektlar va hodisalarni xususiyatlariga ko'ra tasniflash qobiliyatini rivojlantirish.

Qanday o‘ynash kerak: Taqdimotchi o‘yinchilarga to‘rta so‘zni aytadi (yoki to‘rta kartani ko‘rsatadi), ulardan biri ortiqcha. **Masalan siz** ushbu soz‘alrni aytishingiz mumkun: Quyon,bo‘ri, kapalak, ayiq.

Bu o‘yin bolalarda fikirlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Shunga oxshash Didaktik bir nechta o‘yinlar bo‘r bolalaring rivojlanishiga qaratilgan.Muntazam Didaktik o‘yinlar yordamida olib borilgan mashg‘ulot jarayonlari oddiy mashg‘ulotlardan ajralib turadi va bolalarning qabul qilish jarayoni ham oddiy mashg‘ulotga qaragada bir necha barobar yuqori bo‘ladi.

Bolalarning **fikirlash** qobilaytlarini rivojlantirishga qaratilgan Didaktik o‘yinlar:

- 1.To‘rtichi ortiqcha.
- 2.Guruhlarga bo‘ling.
- 3.Bu sodir bo‘ladi bu sodir bo‘lmaydi.
4. tezda javob beramiz.
- 5.Menga aytib bering

Bolalarning **diqqatni** rivojlantirishga qaratilgan didaktik o‘yinlar.

- 1.Farqlarni toping.
- 2.Qarsaklarni tinglang.
- 3.Ohshashini shu rasmni toping.
- 4.Skautlar.
- 5.Tayoqlardan joylashtiring.

Bolalarning **Idrokini** rivojlantirishga qaratilgan didaktik o‘yinlar.

- 1.Mavzuga siluetni tanlang.
- 2.uchar sharlar.
- 3.Suv ranglari.
- 4.Kimning kiyimi yaxshiroq.
- 5.Rang berish sahifalari.

Xulosa Bundan korinib turibiki didaktik o‘yinlar nafaqat maktabgacha yo‘shdagi bo‘lgan bolalarni balki ozimz uchun ham muhim sanalar ekan, moyaga etgan kishi, yoshidan qat'i nazar, ruhan bola bo‘lib qoladi, shuning uchun kattalar uchun o‘quv o‘yinlari har kuni foyda bo‘ladi, bu odamga nafaqat og‘ir ish kunidan keyin ruhan dam olish, balki uning diqqatini, qaror qabul qilish tezligini va hatto xotirasini oshirishga imkon beradi. Bugun biz odamlar uchun bunday o‘quv o‘yinlarining foydalari haqidagi savolga javob topishga harakat qildik.Bollar uchu

esa aqliy fazilatlarni shakllantirishga yordam beradi: e'tibor, xotira, kuzatish, tezkorlik. Ular bolalarni mavjud bilimlarni turli xil o'yin sharoitlarida qo'llashga o'rgatadilar, turli xil aqliy jarayonlarni faollashtiradilar va bolalarga hissiy quvunch keltiradilar. O'yin bolalar o'rtasidagi to'g'ri munosabatlarni rivojlantirish vositasi sifatida ajralmas hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Psixologiyaning dolzarb Muammolari. Nizomiy nomidagi Davlat Pedagogika Universiteti Toshkent 2009
2. J. Hasanboyev, X.A. To'raqulov, I.Sh. Alqarov, N.O. Usmanov Pedagogika «NOSHIR» TOSHKENT 2011
3. R. Shomahmudova. Bolalar bilan korreksiya-logopedik ishlarni olib borishda didaktik va xarakatli o'yinlar (Toshkent 2018) 3 bet
4. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Didaktika>
5. Baytanov, O. R. (2017). Ўзбекистонда солиқ тизimini такомиллаштириш орқали оилавий тадбиркорликни янада ривожлантириш. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 6, 62-68.
6. Baytanov, O. (2023). O'ZBEKISTONDA OZIQ-OVQAT SANOATI RIVOJLANISHINING HOZIRGI HOLATI, BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(3), 446-449.
7. Mirzaqul o'g, B. O. R. (2023). HUDUDLARDA ISHBILARMONLIK MUHITINI YAXSHILASH, KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI YANADA RIVOJLANTIRISHNI RAG'BATANTIRISH USULLARI.
8. Салохитдинов, Ш. (2023). ОЛИЙ ТАЪЛИМ ХИЗМАТЛАРИ СИФАТИНИ БАҲОЛАШ ТИЗИМИНИНГ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ МОҲИЯТИ, МАЗМУНИ ВА НАЗАРИЙ ЁНДАШУВЛАР.
9. Шерзод, С. Ф. (2022). ПУЛ КРЕДИТ СИЁСАТИНИНГ ИНФЛЯЦИЯНИ ТАРТИБГА СОЛИШДАГИ АҲАМИЯТИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ. INTEGRATION OF SCIENCE, EDUCATION AND PRACTICE. SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL, 3(2), 81-87.
10. Салохитдинов, Ш. (2023). МАМЛАКАТИМИЗДА ХИЗМАТЛАР СОҲАСИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ ВА ТАРКИБИЙ ЎЗГАРИШЛАРИ

ТАҲЛИЛИ. Центральноеазиатский журнал образования и инноваций, 2(2), 93-97.

11. ОЛИЙ ТАЪЛИМ ХИЗМАТЛАРИ СИФАТИНИ БАҲОЛАШ ТИЗИМИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ НАЗАРИЙ ЁДАШУВЛАРИ

12. Ш Салохитдинов - Iqtisodiyot va ta'lim, 2023

13. Бобаназарова, Ж. Х., & Салохитдинов, Ш. Ф. Ў. (2023). ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА БОШҚАРИШ САМАРАДОРЛИГИНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ. Science and innovation, 2(Special Issue 5), 303-306.

14. Салохитдинов, Ш. (2023). ОЛИЙ ТАЪЛИМ ХИЗМАТЛАРИ СИФАТИНИ БАҲОЛАШ ТИЗИМИНИНГ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ МОҲИЯТИ, МАЗМУНИ ВА НАЗАРИЙ ЁНДАШУВЛАР. Research and implementation.

Research Science and
Innovation House

